ბიუჯეტი შეიძლება ვერ შეივსოს

გაზეთი "ახალი თაობა" – 13 იანვარი, № 10, 2010

კონომიკური ექსპერტი ლადო პაპავა ფიქრობს, რომ წინ საკმაოდ მძიმე წელი გველის. მისი თქმით, ქვეყანა ინფლაციური პროცესის გაღრმავების წინაშე დგას და რომ პრეზიდენტის მხრიდან მხოლოდ ტურიზმის განვითარებაზე აქცენტის გაკეთება, ქვეყნის ეკონომიკას ვერ განავითარებს.

ექსპერტი იწუნებს მთავრობის ანტიინფლაციურ ნაბიჯებს, თუმცა არ უკვირს, რადგანაც იკვეთება პრეზიდენტის პოზიცია, რომ არ არის საჭირო მთავრობაში პროფესონალები იყვნენ. შესაბამისად, პაპავას არ უკვირს, როცა პრემიერ გილაურის ანტიინფლაციური ინიციატივა 20 ლარიანი ვაუჩერის შესახებ, ინფლაციას კი არ შეამცირებს, პირიქით გაზრდის.

– მთავარი პრობლემა ის გახლავთ, რომ არ არსებობს პრეზიდენტისაგან მოთხოვნა პროფესიონალიზმზე. აქედან გამომდინარე, ის, რაც პრეზიდენტს მთავრობამ შესთავაზა, ეს სრულად ჯდება პრეზიდენტის მსოფლმხადველობაში, ანუ მასაც ასე ესმის – კაცს თუ უჭირს, ვაუჩერი უნდა მისცე, – აცხადებს ლადო პაპავა, რომელშიც არა მხოლოდ ვერა ქობალიას ნაბიჯები იწვევს ღიმილს, არამედ ბაკურ კვეზერელისაც, რომელიც ფიქრობს, რომ საქართველოს სოფლის მეურნეობის პერსპექტივას ხედავს, რომ სამეგრელოში ნიანგების ფერმა მოშენდეს, რომ ექსპორტზე ბაყაყები გაიტანოს, ხოლო საქართველოს სოფელი სამხრეთ აფრიკიდან ჩამოყვანილმა ბურებმა გადაარჩინონ.

ვისთვის ემეტება პაპავას პრემიერის პოსტი და რა ნიშნით არის ვერონიკა ქობალია გასული წლის მინისტრი? – ამ საკითხების ირგვლივ გთავაზობთ ინტერვიუს ეკონომიკურ ექსპერტ ლადო პაპავასთან

– ბატონო ლადო, გასული წელი ხელისუფლებამ წარმატებულ ეკონომიკურ წლად გამოკვეთა, კონომიკური განვითარების მინისტრი კი, წლის მინისტრად. რამდენად სწორი შეფასება გააკეთა ხელისუფლებამ ვერა ქობალიასთან მიმართებაში და გასულ წელს როგორ აფასებთ?

– მე ვფიქრობ, აბსოლუტურად სწორი შეფასება გააკეთა. ვერა ქობალია არის ამ მთავრობის სახე. თუ გინდათ წარმოიდგინოთ ყველაზე კარგ ვარიანტში, რა არის ეს მთავრობა, ეს არის ვერა ქობალია. მე ამას ნამდვილად ნიშნის მოგებით არ ვიძახი. თუ გავითვალისწინებთ, რომ ადამიანს უმაღლესი განათლება არ აქვს და ასე წარმატებით ართმევს თავს მისადმი დაკისრებულ ამოცანას, ეს მართლაც მიღწევაა! შედარებისთვის, იმავე დარგის ქალი მინისტრი იყო ქალბატონი ეკატერინე შარაშიძე, რომელსაც თითქოს ჰარვარდის უნივერსიტეტიც კი ჰქონდა დამთავრებული. შარაშიძე რა, ვერა ქობალიაზე ჭკვიანის შთაბეჭდილებას ტოვებდა? მე მგონი, არა...

– ანუ ქობალია პიარს კარგად ახერხებს?

– ამ მთავრობას რა ფუნქციებიც აქვს, იმას კარგად ასრულებს. ამიტომ, ჩავთვლი, რომ ის ამ მთავრობის იდეალური შენაძენია. მიმაჩნია, რომ ქობალია მართლაც ამ მთავრობის ყველაზე წარმატებული მინისტრი იყო. თუმცა სულ რაღაც ნახევარი წელია რაც მინისტრია, მაგრამ შეძლო ყოფილიყო მთვარობის ერთ-ერთი გამოკვეთილი ლიდერი. გულახდილად რომ გითხრათ, მე მისთვის არც პრემიერ-მინისტრობა დამენანებოდა.

– რას ამბობთ, ასე იოლია ჩვენთან ქვეყნის და თან მინისტრთა კაბინეტის მართვა?

– რა თქმა უნდა, პი-არ-ის სტილით მართვა მართლაც მარტივია, როცა იცი რომ ქვეყანას ჰყავს ძლიერი ძალოვნები. როგორც გილაური მართავს, ამას ქობალიაც მოახერხებს და შესაძლოა უფრო მომხიბვლელადაც!

– ინტერნეტით გავრცელდა ფოტომასალა, სადაც ქობალია დასთან და სხვა ქალბატონთან ერთად სტრიპტიზბარში ცეკვავდა. ფიქრობთ, რომ ეს მინისტრის იმიჯს ან თუნდაც პრემიერის, ქვეყანაზე რომ აღარაფერი ვთქვათ, ჩრდილს არ ყენებს?

– კარგით რა. რა მოხდა, მერე. შეიძლება გოგონებმა პატარა იცელქეს. შეიძლება ეს მონტაჟიც არის. წარსულში ქექვას რა აზრი აქვს... მთავარია, მთავრობას რა მიზნები და რა ამოცანებიც აქვს, ამ ყველაფერს ის იდეალურად ასრულებს.

– ქობალიას დროებით თავი დავანებოთ. გასულ წელს როგორ შეაფასებდით ეკონომიკური კითხით?

– გასულ წელს ეკონომიკის თვალსაზრისით მაინც ალბათ ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო ინფლაცია. 2010 წლის მეორე ნახევარი მაინც გამოკვეთილად ინფლაციური იყო. მიტომ ალბათ უნდა შეფასდეს, როგორც ინფლაციური წელიწადი. იკვეთება ინფლაციური სპირალის შექმნის საფრთხე, როდესაც ქვეყანაში ფასები იზრდება, ხოლო მთავრობა ისეთ ნაბიჯებს დგამს, რომ მოსახლეობის მდგომარეობის შემსუბუქების მიზნით ისევ ინფლაციის ზრდას უწყობს ხელს. ჩვენთან ასეთი მომენტები გამოიკვეთა. გავიხსენოთ დეკემბრის თვე, როდესაც პრეზიდენტმა გააკეთა განცხადება, რომ მართლაც 2010 წელი გამორჩეული იყო მაღალი ინფლაციით და თქვა, 2011 წელსაც ინფლაცია იქნება მთავარი პრობლემაო. იმავდლოულად მთავრობას მისცა დავალება, რომ ორ კვირაში მოემზადებინა ანტიინფლაციური პროგრამა.

– რატომ გააკეთა პრეზიდენტმა ინფლაციაზე აქცენტი?

– იმიტომ, რომ ხვდება, რეალურად პროცესები არის ისეთი.

– შეიძლება ინფლაციური პროცესი უმართავ ვითარებაში გადავიდეს?

– გამორიცხული არაფერია... მიტომ სააკაშვილმა წინასწარ თავი დაიზღვია. ეს ერთი. მეორე – ნახეთ, აძლევს დავალებას მთავრობას, რომ ანტიინფლაციური პროგრამა შეიმუშავონ. ჩემთვის პირადად, ასეთი დავალება თავიდანვე არარეალისტური იყო. იმიტომ, რომ ვარდების რევოლუციის შემდეგ მთავრობა არ გვყოლია, რომელსაც ჰქონოდა ცოდნა და სურვილი პროგრამა დაწერა. პროგრამა, როგორც ასეთი 2003 წლის შემდეგ არასდროს შექმნილა და რაღა ახლა შეიქმნებოდა. იმის მერე ორ კვირაზე მეტი გავიდა და არანაირი პროგრამა ფიზიკურად არ არსებობს. თუმცა პრეზიდენტის დავალებიდან რამდენიმე დღეში პრემიერ-მინისტრმა გააკეთა განცხადება, რომ ზამთრის პერიოდში მოსახლეობას რომ შეუმსუბუქონ მდგომარეობა, თითოეულ ოჯახს დაურიგებენ 20 ლარიან ვაუჩერს ელექტროენერგიის საფასურის გადასახდელად. წარმოიდგინეთ, ეს რა არის: თითოეულ ოჯახს 20 ლარიან ელექტროენერგიის ვაუჩერს რომ მისცემენ, ამით ეს ოჯახები მოხმარებული ელექტროენერგიის საფასურს დაფარავენ; იმავდროულად ეს 20 ლარიანი ვაუჩერი არის დოკუმენტი, რომ ბიუჯეტიდან წამოღებულ იქნეს ფული ენერგეტიკულ კომპანიაში, ანუ სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, თითოეული ოჯახი თავის ბიუჯეტიდან დაზოგავს 20 ლარს და სად წავა ეს დაზოგილი 20 ლარი? ისევ სამომხმარებლო ბაზარზე. მაშასადამე, ამ ბაზარზე უფრო მეტი ფული გავა, ხოლო დახვდება იგივე ოდენობის საქონელი, რაც

ფასების ზრდას შეუწყობს ხელს. ამიტომ ვთქვი, რომ ჩვენ ვდგავართ ინფლაციური სპირალის საფრთხის წინაშე. ასე, რომ პრეზიდენტი მთავრობას აძლევს დავალებას ანტიინფლაციური პროგრამის შემუშავების შესახებ, მთავრობა ვერანაირ პროგრამას ვერ ქმნის, სამაგიეროდ, სთავაზობს ღონისძიებას, რომელიც თავის ბუნებით ინფლაციურია! ხოლო როგორ ფიქრობთ ამის გაკეთება ქ-ნ ქობალიას გაუჭირდებოდა?

– შესაბამისად, პრემიერის და მთავრობის გადაწყვეტილება უფრო მეტად ურტყამს ქვეყნის ეკონომიკას?

– რა თქმა უნდა. უფრო აზარალებს ქვეყნის ეკონომიკას. ერთი ხელით რომ 20 ლარიან ვაუჩერს მისცემ მოსახლეობას და მეორე ხელით, გაზდილი ფასებით უფრო მეტ ფულს ამოაცლი ჯიბიდან, ვისთვისაა ნეტა ეს სასიკეთ ?

– ასეთ არასწორ და ქვეყნის ეკონომიკისთვის ზიანის მიყენებისთვის მთავრობას პასუხისმგებლობა ხომ ეკისრება. ამას არაფრად აგდებენ?

– მთავარი პრობლემა ის გახლავთ, რომ არ არსებობს პრეზიდენტისაგან მოთხოვნა პროფესიონალიზმზე. აქედან გამომდინარე, ის, რაც პრეზიდენტს მთავრობამ შესთავაზა, ეს სრულად ჯდება პრეზიდენტის მსოფლმხედველობაში. მასაც ასე ესმის – კაცს თუ უჭირს, ვაუჩერი უნდა მისცე.

– ჰო, მაგრამ, ეს სოციალურ ფონს ხომ კიდევ უფრო დაამძიმებს.

– რა თქმა უნდა. სწორედ ამაზე ვსაუბრობ.

– ფასების ზრდა ხელოვნურად ხდება თუ ბუნებრივად? ბევრი ამას მონოპოლიებით ხსნის.

– აქ რამდენიმე ფაქტორია გასათვალისწინებელი. პირველი ის, რომ საერთაშორისო ბაზრებზე სასურსათო პროდუქტებზე იზრდება ფასები. შედეგად ჩვენ უკვე ვახორციელებთ გაძვირებული საქონლის იმპორტს. ასეთი ტიპის ფასების მატებას დანახარჯების ზრდით გამოწვეული ინფლაცია ჰქვია. თუ ბაზარმა გაზრდილი ფასებით ეს საქონელი არ მიიღო, მაშინ კონკრეტული საქონლის იმპორტი შეწყდება. თუ მომხმარებელს სხვა არჩევანი არ აქვს, მაგალითად იძულებული პური იყიდოს, რადგან პურს ვერაფრით ჩაანაცვლებს, ამიტომ ბაზარი ამ ფასებს მიიღებს. ამას ემატება მეორე ფაქტორიც. მოგეხსენებათ, 2008 წლის ნოემბერში დონორებმა მიიღეს გადაწყვეტილება საქართველოსთვის დახმარების აღმოჩენის შესახებ. დახმარება დიდი ოდენობით წამოვიდა. ეს დახმარება შემოდის 2008 წლის ნოემბრიდან მოყოლებული და 2011 წლის პირველ კვარტალში ალბათ

მივიღებთ ამ დახმარების ბოლო ტრანშებს. ეს დახმარება შემოდის უცხოურ ვალუტაში. ბუნებრივია, რომ მისი კონვერტაცია ხდება ლარში. ამიტომ ლარზე მოთხოვნა იზრდება. რადგან ლარზე მოთხოვნა იზრდება, ამიტომ ლარის გამყარების ტენდენცია გამოიკვეთა. ლარი უფრო მეტად რომ გამყარდეს, უფრო საზიანო იქნება ქვეყნის ეკონომიკისთვის. ამიტომ, ეროვნული ბანკი იძულებულია შემოსული უცხოური ვალუტის რაღაც ნაწილი შეისყიდოს და ამით რეზერვები გაზარდოს. მაგრამ შესყიდვა ნიშნავს ეროვნული ვალუტის – ლარის გაყიდვას. შედეგად ლარის ოდენობა მიმოქცევაში იზრდება. ბუნებრივია, რომ ესეც უწყობს ხელს ინფლაციის ზრდას.

– ამ მძიმე ეკონომიკურ პირობებსი 2011 წელს საგარეო ვალების გადახდაც უწევს ქვეყანას?

– საგარეო ვალების გასტუმრებასთან დაკავშირებით, სიტუაცია არ არის დღეს განსაკუთრებით მძიმე. 2008 წელს აღებული დახმარება 4,5 მლრდ დოლარი, აქედან 2 მლრდ გრანტია. 2,5 მლრდ-ს, ანუ ძირითადი ვალის გასტუმრება იწყება 2018 წლიდან. ასე, რომ ჯერ მის გასტუმრებაზე ადრეა საუბარი. ის საგარეო ვალი, რომელიც ლადო გურგენიძემ აკიდა ქვეყანას ნახევარი მლრდ დოლარის ევროობლიგაციების გამოშვებით, მისი გასტუმრების ვადა კი 2013 წელია. შედეგად, 2011 წელი რაღაც ძალიან განსაკუთრებული მძიმე საგარეო ვალის მომსახურების თვალსაზრისით ნამდვილად არ არის. ჩვენ წინ უფრო მეტი სირთულეები გველის...

– ანუ ფიქრობთ, რომ ბიუჯეტი მოერევა იმ რთულ გამოწვევას, რომლის წინაშეც ქვეყანა დგას? საბიუჯეტო კრიზისს საფრთხეს არ უნდა ველოდოთ?

– ბიუჯეტს შეიძლება შეექმნას პრობლემები საგადასახადო შემოსავლების მობილიზაციის კუთხით. იმიტომ, რომ 2010 წლის მეორე ნახევარი გამორჩეული იყო განსაკუთრებით საშუალო და მცირე ბიზნესზე სახელისუფლებო ტერორით, რომლის შედეგადაც არაერთი ობიექტი დაიხურა. შეგახსენებთ, რომ მას შემდეგ, რაც პრეზიდენტს მიმართა ქრიასტიან-დემოკრატების ლიდერმა გიორგი თარგამაძემ, რომ შეეწყვიტათ ბიზნესის დაწიოკება, სააკაშვილი ინიციატივით გამოვიდა და ახსენა, რომ ქვეყანაში იწყება ეკონომიკის ახალი კურსი. ეკონომიკის ეს ახალი კურსი კი თურმე იმაში მდგომარეობს, რომ მისი გამოცხადების შემდეგ მთავრობამ აღარ უნდა დააწიოკოს ბიზნესი. ამით ქვეყნის პრეზიდენტმა ფაქტობრივად აღიარა, რომ მანამდე ოფიციალური კურსი ბიზნესის დაწიოკება ყოფილა. თანაც ეკონომიკის ახალი კურსი – ეს ტერმინი გამოყენებულ იქნა ჯერ კიდევ გასული

საუკუნის 30-იან წლებში დიდი დეპრესიის წინააღმდეგ, როდესაც აშშ-ის პრეზიდენტმა ფრანკლინ რუზველტმა გამოიყენა ანტიდეპრესიული პროგრამი აღსანიშნავად. ცოტა არ იყოს უხერხულია იგივე ტერმინი გამოიყენო ამ პრიმიტიულ რაღაცაზე, რომ თურმე მას შემდეგ, რაც ახალი კურსი გამოცხადდა, ბიზნეს-ტერორი უნდა შეწყდეს მთავრობის მხრიდან. ეს ტერორი კი საკმაოდ მძიმედ აისახება ეკონომიკაზე. ამიტომ არ არის გამორიცხული, რომ მთავრობას შეექმნას პრობლემები საგადასახადო შემოსავლების მობილიზაციის კუთხით.

შორენა კოწოწაშვილი